

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek



Infobulletin Parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem

Lente 2004, jaargang 16, nummer 1

Spreekuur parkbeheerder

Bijna dagelijks loop ik als parkbeheerder van de Gemeente Arnhem door park Sonsbeek. Dat de betrokkenheid van de bezoekers bij het park groot is, merk ik aan de vele vragen en opmerkingen die ik krijg:

'Waarom worden die prachtige bomen gekapt?' 'Mogen we een activiteit in het park organiseren?' 'Weet u waar we de ijsvogel kunnen zien?' 'Er zwemt een gewonde eend in de vijver, kunt u daar iets aan doen?' 'Waarom worden die dode takken niet opgeruimd?'

Veel vragen over het wel en wee van het park bereiken mij via de informatiebalie van Bezoekerscentrum Sonsbeek. Dat lijkt me ook logisch. Het bezoekerscentrum presenteert zich immers als HET informatiecentrum voor park Sonsbeek. Probleem is echter dat zij ook niet alles weten en bij veel vragen over het park meteen naar mij bellen voor het antwoord. Dat komt mij niet altijd even goed uit.

Vandaar dat ik op initiatief van de Dienst Bossen en Parken van de Gemeente Arnhem sinds kort iedere 2de en 4de woensdag van de maand aanschuif bij de info-balie van het bezoekerscentrum, om ter plekke de vragen van het publiek te beantwoorden. Verder verzamelen de medewerkers van de info-balie alle vragen over het park die in de loop van de weken binnenkomen. Die probeer ik dan tijdens het spreekuur telefonisch of schriftelijk af te handelen. Tussendoor kan ik dan mooi mijn eigen administratie bijwerken, want dat schiet er nu nogal eens bij in.

Jeroen Glissenaar, parkbeheerder Sonsbeek



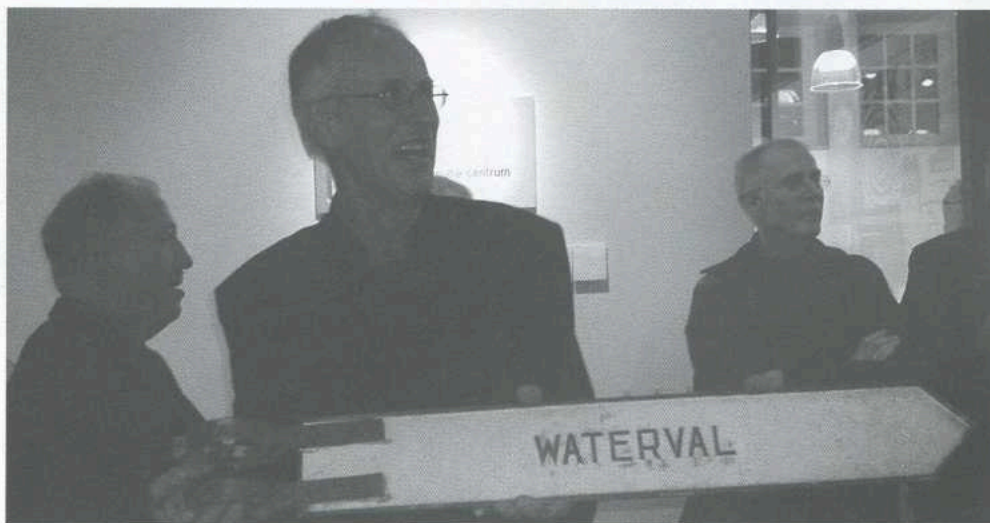
De Vereniging Vrienden van Sonsbeek wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de Gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is in woord en daad mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. De Vereniging Vrienden van Sonsbeek ondersteunt het Bezoekerscentrum Sonsbeek financieel met een vaste bijdrage per lid.

De contributie per lid bedraagt per jaar: voor particulieren € 12,50, voor verenigingen € 35,- voor bedrijven € 50,-; Bankrekeningnummer: ABN-AMRO 40 63 33 505 t.n.v. Vrienden van Sonsbeek

Bestuur Vereniging Vrienden van Sonsbeek:

Hendrik Broekhuizen (voorzitter)
tel. 442 62 12, Luuk Broer (secretaris)
tel. 442 49 56, Kees Hoogendijk (penningmeester)
tel. 445 84 08, Loes Prakke (ledenadm/promotie)
tel. 443 34 95, Tjada van den Eelaart-de Sitter (schouw/parkgidsen) tel. 445 50 98. Adviseurs: Joop Morsink (historie), Jeroen Glissenaar (Stadsbeheer), Jeroen Voskuilen (Bezoekerscentrum).

Op 20 december nam Piet van de Poll afscheid van Sonsbeek. Hij was projectleider bij de Stichting Sonsbeek 100 Jaar Stadspark en daarna bij de voorbereiding van het Watermuseum. Piet kon wat later dan gepland vertrekken naar zijn woning in Frankrijk. Hij kreeg als geschenk de originele oude wegwijzer naar de Grote Waterval mee. Zo helpen we hem aan heimwee naar Sonsbeek.



De Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek wil bezoekers bewust maken van de mooie groene kanten van Arnhem. Dit gebeurt door het organiseren van tentoonstellingen, excursies en evenementen. Het bezoekerscentrum levert informatie over de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem en het is een goed startpunt bij een bezoek aan de parken. Website: www.bezoekerscentrumsonsbeek.nl

Bestuur Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek:

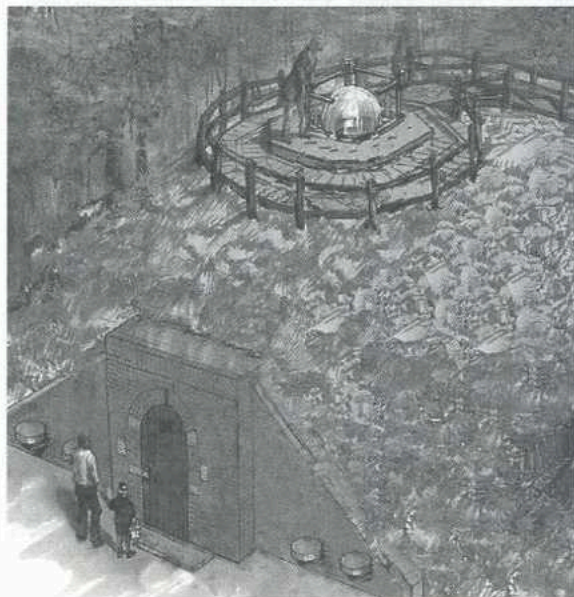
Jan Vierdag (voorzitter) tel. 443 72 79,
Bart Beukema (secretaris/ vice-voorzitter), Marijke de Brufne (penningmeester), Jaap Nieuwenhuis (lid).

Secretariaat/ledenadministratie:

Vereniging Vrienden van Sonsbeek per adres
Bezoekerscentrum Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a,
6814CL Arnhem, Telefoon: 026 445 06 60,
Email: info@parksonsbeek.nl
Website: www.parksonsbeek.nl

Hoe ver zijn we met de Ijskelder?

In het herfstnummer van het Infobulletin is aangegeven dat de Vereniging Vrienden van Sonsbeek de ingestorte ijskelder in het park Sonsbeek wil laten restaureren. De ijskelder bij de Koude Vijver in Sonsbeek werd bijna 200 jaar geleden gebouwd voor de bewoners van Huize Sonsbeek, De Witte Villa. Op de voorpagina van het herfstnummer zag u een foto die werd gemaakt toen de ijskelder in 1999 voor nader onderzoek werd uitgegraven. In het er bij behorende artikel werd het plan van de Vrienden van Sonsbeek uit de doeken gedaan om deze ijskelder te herstellen, zodat hij als een cultuurhistorisch monument kan worden opgenomen in ons monumentale park.



Sindsdien is er veel gebeurd. In het artikel van vorig jaar was al gemeld dat het plan was voorgelegd aan monumenteninstanties en aan de eigenaar, de Gemeente Arnhem. Op dit moment worden de noodzakelijke vergunningen voorbereid. We verwachten dat deze vergunningen in de komende maanden worden afgegeven.

Om een indruk te geven hoe de ijskelder er na de restauratie zal uitzien heeft de bekende tekenaar Rudolf Das, met technisch advies van Joop Morsink, de opengewerkte tekening gemaakt die u op de voorkant van dit Infobulletin ziet. De tekening geeft helder aan in welke richting we denken. Hiernaast ziet u een impressie van de buitenkant na de restauratie en de inpassing van de kelder in het bos.

In een gesprek met wethouder De Ronde werd duidelijk, dat ook het gemeentebestuur en de gemeentelijke diensten enthousiast zijn voor de restauratieplannen. Maar ook werd duidelijk dat de Gemeente maar een deel van de financiering voor z'n rekening kan nemen. De Vrienden van Sonsbeek hebben dit begrepen. We gaan een actie starten voor het verkrijgen van aanvullende fondsen. Er zal hiervoor een aparte Stichting in het leven worden geroepen, met een eigen bankrekening.

Comité van Aanbeveling

Ter ondersteuning van de financiële actie voor de restauratie van de ijskelder is een Comité van Aanbeveling geformeerd bestaande uit een tiental prominente Arnhemmers. Burgemeester Krikke is voorzitter. Overige leden zijn de heren Bierens de Haan (adj.dir.Gelders Landschap/Gelderse Kastelen), Van Brink (dijkgraaf waterschap Rijn en IJssel, tevens voorzitter Nederlands Watermuseum), Van Dis (oud-directeur Arcadis), Van Esch (directeur Gelders Genootschap), Van Hooff (directeur Burgers'Zoo), Keulen (voorzitter Kamer van Koophandel Centraal Gelderland), Theijse (voorzitter gemeenteraadsfractieVVD), Vaessen (alg.dir.Nederlands Openluchtmuseum), Vierdag (voorzitter Bezoekerscentrum Sonsbeek, oud-voorzitter gemeenteraadsfractie CDA), Winters (oud-voorzitter Ondernemer Contact Arnhem, directeur van Kuiper Bouwgroep). Met de enthousiaste ondersteuning van dit Comité moet het voor onze Vereniging mogelijk zijn aanvullende financiële middelen te vinden om het plan gerealiseerd te krijgen. In een volgend nummer van het Infobulletin houden we u van de verdere ontwikkelingen op de hoogte.

Hendrik Broekhuizen



Groepswandeling met een parkgids

Dat Bezoekerscentrum Sonsbeek op alle zondagen parkwandelingen organiseert, wist u waarschijnlijk al. Maar was het ook bij u bekend dat er wandelingen voor groepen bezoekers aangevraagd kunnen worden? We laten Jet van Haaren Noman aan het woord over de vele wandeltochten. Jet is als vrijwilliger verbonden aan het bezoekerscentrum en ze werkt als gidscoördinator. Dat coördineren kost veel tijd maar gelukkig blijft er voldoende gelegenheid over om zelf ook te gidsen. U kunt ook parkgids worden. Informeer bij het Bezoekerscentrum, tel. 4450660.

Gidscoördinator Jet vertelt dat er elke tweede zondag van de maand een 'themawandeling' is. De laatste zondag van de maand wordt door wie dat wil ook de Belvédère beklommen. Op de overige zondagen vinden de 'gewone' wandelingen plaats. De parkgids vertelt dan over de Sint Jansbeek en de watermolens die er vroeger stonden. De cultuurhistorie van het park en de natuur (flora en fauna) komen aan de orde. Iedere gids berijdt ook zijn eigen stokpaardjes.

Naast deze 'zondagswandelingen' met open deelname worden er voor groepen op aanvraag tochten georganiseerd. De kosten bedragen € 2,50 per deelnemer bij minimaal 10 deelnemers per groep. Er zijn aanvragen van particulieren (bijvoorbeeld een groep die een verjaardag of bruiloft viert), van bedrijven (een personeelsuitje of een groep beheerders van andere parken), van clubs en verenigingen (tuingroepen bijvoorbeeld) en leerlingen van scholen. Nu de lente voor de deur staat, stromen de aanvragen voor wandelingen weer binnen. Soms is het zelfs zó druk dat er wel vier of vijf wandeltochten op één dag gepland staan.

Een groep wandelaars bestaat uit ongeveer vijftien personen. Maak je de groep groter, dan houd je als gids het contact met de wandelaars moeilijker vast, terwijl het juist aardig is om interacties te krijgen tussen gids en gasten. Of een wandeling slaagt hangt af van een aantal factoren. Het gekozen thema kan bepalend zijn. Uiteraard wordt ernaar gestreefd om een interessant onderwerp te nemen. Zo viel het thema 'Sprookjes en Legendes' in goede aarde. De thema's sluiten vaak aan bij de expositie die op dat moment in het bezoekerscentrum te bezichtigen is, zoals 'Lorentz' of 'Watermolens'. Het weer speelt natuurlijk ook een belangrijke rol. Maar als wandelaars tijdens regen willen wandelen, dan gaat het feest gewoon door.

Ook het publiek zelf is van invloed. Het gebeurt het wel eens dat de groep niet gemotiveerd is of dat een groep familieleden elkaar zo lang niet gezien heeft dat men onderling wil praten. Dan zwijgt de parkgids. Gelukkig verlopen de meeste wandelingen soepel. Jet stelt dan ook met groot enthousiasme dat het gidsenwerk leuk is om te doen. Soms maakt ze zich van tevoren druk om hoe de wandeling zal verlopen. Zoals die keer dat ze de leiding zou hebben over een grote groep jongens van 13 à 14 jaar. Ze kreeg al visioenen van opgeschoten en puisterige pubers, die niet van plan waren om naar haar verhaal te luisteren. Achteraf lieten de jongens stuk voor stuk weten de wandeling leuk te hebben gevonden. Op één na die antwoordde: "nou, het gaat wel". Volgens zijn leraar was dat echter het standaard antwoord van dit heerschap. Hij zou het zelfs gezegd hebben als ze naar Euro Disney zouden zijn geweest.

Annelies Verheij-Reijnen



Alsof je het Jachthuis ziet . . .

Iedereen is het er wel over eens; het is eeuwig zonde dat Het Jachthuis, dat in het park Gulden Bodem stond, in de jaren zestig werd afgebroken. Het mag dan een uitgewoond gebouw zijn geweest dat ook bouwkundig in slechte staat verkeerde, maar afbreken ... Tot het weinige dat we van Het Jachthuis nog bezitten, behoren oude foto's. Oude foto's die ons een sprookjesachtig huis in een prachtig parklandschap tonen; oude foto's ook die in zekere zin een aanklacht zijn tegen de sloopgeest die in de eerste decennia na de oorlog door Arnhem waarde.

Meer dan foto's

Maar gelukkig doet zich de unieke situatie voor, dat behalve de oude foto's iets anders is overgebleven dat ons na zoveel jaren nog een goed idee kan geven van hoe Het Jachthuis er moet hebben uitgezien: Huis Wielbergen in Angerlo. Het werd in dezelfde periode (1869-1872) gebouwd als Het Jachthuis, naar het ontwerp van dezelfde architect (L.H. Ebersson, 1822-1889) en voor een broer van 'onze' baron Brantsen die overigens op kasteel Zijpendal (de tweede 'a' is pas in de 20ste eeuw de naam binnengeslopen!) woonde. Het kan bijna niet anders of beide huizen moeten wel als twee druppels water op elkaar hebben geleken!

Huis Wielbergen

Met recht kan men over Het Jachthuis en Wielbergen spreken als over tweelinghuizen, de gelijkenis was treffend. Wie Huis Wielbergen zag, zag Het Jachthuis. Jammer is wel dat het huis in Angerlo na het overlijden in 1954 van zijn laatste adellijke bewoner (de zonderlinge Vivian J.L.T. baron Brant-sen) een 'opknapbeurt' onderging die ernstig afbreuk heeft gedaan aan het uiterlijk van het huis. Zo werden de overstekende

kapdelen, die in belangrijke mate het 'gezicht' van het huis bepaalden, verwijderd en werden de muren wit geschilderd. Een moderne aanbouw, die het uiterlijk nog redelijk heeft ontzien, vormt nu een verbinding met het voormalige koetshuis/oranjerie. Als men ziet wat er met Huis Wielbergen is gebeurd, kan men dus beter spreken van een afknapbeurt in plaats van een opknapbeurt! Maar goed, Wielbergen staat er tenminste nog en dat kunnen we van Het Jachthuis helaas niet meer zeggen

Rondneuzend bij Huis Wielbergen, viel mijn oog op twee beeldjes die naast de ingang van het huis staan. Het zijn twee weldoorvoede kinderfiguren, die de wapenschilden van de families Brantsen en De Vree vasthouden. De beelden verwijzen dus naar het echtpaar Mr. Hendrik Willem Brantsen (1704-1786) en Johanna Elisabeth de Vree, gehuwd in 1734, en hebben zonder enige twijfel in of bij Zypendaal gestaan, hun echtelijke woning. Elisabeth de Vree was de achterkleindochter van het echtpaar Tulleken-Everwijn, dat in 1650 het eerste huis Zypendaal bouwde. Zou het daarom geen aardig idee zijn om te proberen ze weer in naar plaats van herkomst

Foto's: de tweeling in betere tijden. Links Het Jachthuis, rechts Huis Wielbergen (foto's via Gemeentearchief Arnhem en de heer J. Harenberg te Zutphen).



Arnhem terug te laten keren? Ze zouden dan misschien een plaatsje in het portaal van het kasteel kunnen krijgen. Dat is met het oog op hun behoud ook verre te verkiezen boven een voortgezette blootstelling aan weersinvloeden. Ook de huidige 'bewoners' van het kasteel zullen wel voor dit idee te winnen zijn, zo vermoed ik. Geen aardig actie voor de Vrienden?

Willem Tiemens

Bronnen:

J. Harenberg Adellijke huizen in het richterambt, Doesborgh, Doesburg 1990;
W.H. Tiemens (sr.) Bijdrage onder de titel Zypendaal in de bundel Stichting Vrienden der Geldersche Kastelen 1965 1975.

Naschrift

Op initiatief van Willem Tiemens hebben we zomer 2003 met een groepje Vrienden Huis Wielbergen bij Angerlo bezocht. We dronken koffie in de Theeschenkerij en we hebben het huis bezichtigd. De huidige eigenaar is de Stichting Philadelphia Zorg, een landelijke organisatie die verstandelijk gehandicapten verzorgt. Tot 1992 telde Wielbergen 15 bewoners. Zij wonen nu in Angerlo en Doesburg. Achter het huis werd nieuw-Wielbergen gebouwd waar nu 24 verstandelijk gehandicapten wonen en werken.

Tot onze verrassing is het oude huis inmiddels door Philadelphia gerestaureerd (zie hieronder de foto: Wielbergen nú). De muren zijn weer van rode baksteen, de houten kappen zijn in de oude staat gebracht en binnen zijn er fraaie zalen met historische spullen. De bewoners van Angerlo gebruiken het huis regelmatig voor recepties en bijeenkomsten. Er is een rozentuin aangelegd ten zuiden van het huis. Wielbergen omvat nu een zorgcentrum, een winkel (verkoop van ambachtelijke producten), een theeschenkerij (voor koffie mét), een museum (Nationaal Museum voor Verpleging & Verzorging), twee koetshuizen/vakantiehuizen (te huur), een oranjerie en werk- en activiteitenruimten voor de verzorgden. Huis Wielbergen, Mariëndaalseweg 21, 6986CB, Angerlo, tel 0313-476007
Ga er eens kijken: het is "alsof je het Jachthuis ziet"

Luuk Broer



Nieuws uit park en bos

Op safari met de parkbeheerder

Op het moment dat ik dit artikel schrijf is het nog hartje winter, maar zit het voorjaar al duidelijk in de lucht. Overal bloeien krokusjes, de katjes lopen al uit en de eikenbomen krijgen een mooie oranje gloed. Ik ga met Jeroen Glissenaar, de parkbeheerder, op pad op zoek naar nieuws en feiten uit park en bos.

Deze keer zal ik Jeroen onder meer bevragen over het gebruik van de zogenaamde Enkamatten. Dit zijn gevlochten nylonmatten, ook wel 'structuurmatten' genoemd, die gebruikt worden als oeverbescherming.

Jeroen is enthousiast over het gebruik van de Enkamatten (zie kader pg.8). Ze geven een mooie rand tussen vijver en gazon en ze houden het talud goed vast. Het gras groeit er makkelijk op en kan goed gemaaid worden, tot aan de waterrand zelfs. Het zou zo kunnen zijn dat de situatie op de lange termijn door inslijting verandert. Daar valt nu echter nog niets over te zeggen. De eerste matten in het park liggen bij kasteel Zypendaal en zijn in 1998 gelegd. De situatie is er vooralsnog prima.

Het nadeel van de 'ouderwetse' manier van oeverbescherming (beschoeiing van eikenhout) is, dat door hoog water en/of erosie een deel van de oever achter het hout uitgespoeld raakt. Het staat slordig en zorgt voor veel onderhoud. Jeroen neemt me mee naar de Fonteinvijver, het water achter het Sonsbeekpaviljoen, waar nog gebruik gemaakt wordt van houten beschoeiing. Het verschil met de oever rond de Grote Vijver, waar de kunststofmatten liggen, is duidelijk te zien. Mijn conclusie over de matten is: het staat mooier en het geeft minder onderhoud.

Er zijn veel Nijlganzen dit jaar, zeker acht koppels. Een aantal hiervan wordt gevangen omdat ze een bedreiging vormen voor de andere watervogels. Aan de IJsvogelwal is groot onderhoud gepleegd. Er zijn voldoende IJsvogels in het park; de verwachtingen over nieuwe broedsels zijn hoog gespannen.

Aan het begin van het nieuwe seizoen vinden de normale herstelwerkzaamheden plaats, zoals reparaties aan de spijlen van de brug, banken en prullenbakken..

Ook wordt weer begonnen met het 'slepen' en 'beluchten' van de grasvelden. Met een machine wordt er over het gazon gesleept,

waardoor molshopen en andere oneffenheden verdwijnen. De grond wordt met opzet een beetje beschadigd, zodat het gras gestimuleerd wordt om te groeien.

De Tellegenbank wordt met een hogedrukreiniger schoongemaakt. Het zeil van het podium op de Ronde Weide is tijdelijk weggehaald. Het is eerst grondig schoongemaakt en daarna teruggebracht naar de leverancier die de nodige reparatiewerkzaamheden, bijvoorbeeld het stikken van naden, zal verrichten. In de lente zal opnieuw gras ingezaaid worden zodat de Ronde Weide er weer 'strak' bij zal staan.

Alle paden worden onderhouden. Ze worden geëgaliseerd waardoor ze weer goed begaanbaar zijn.

In januari en februari heeft het aanzienlijk gestormd. In totaal zijn er drie bomen omgewaaid. In vergelijking met andere plekken in Arnhem viel dat mee. Verder zijn uit een flink aantal bomen takken gewaaid. Dit bracht veel opruimingswerkzaamheden met zich mee.

Op sommige bomen staan rode stippen. De trouwe lezer van deze rubriek weet dat het hier gaat om het blessen van bomen, die volgens de geijkte methode gekapt zullen worden. Het kappen en zagen van deze bomen zal nog een behoorlijke klus opleveren. Dat er ook bomen zijn met gele stippen, dat wist ik (nog) niet. Een gele stip duidt erop dat de boom óf een vleermuisboom is, óf ingericht gaat worden als vleermuisreservaat. Het vleermuisbeleid wordt bepaald in overleg met de Vleermuisvereniging.

Van de twee scoutinggebouwen aan de

overkant van de Parkweg zal er één worden afgebroken. Het terrein wordt dan ingericht met veel bloemen voor vlinders, zodat het weer een onderdeel van het park wordt. Het tweede, pas opgeknapte scoutinggebouw behoudt gewoon zijn functie. Wat de volkstuinten betreft stelt Jeroen met nadruk

dat er geen actief beleid wordt gevoerd om volkstuinten aan de Parkweg weg te krijgen. De parkbeheerder is tevreden over hoe het nu gaat.

Annelies Verheij-Reijnen



Oeverbescherming St.Jansbeek

Het Waterschap Rijn en IJssel heeft in 1998 het beheer van de St.Jansbeek overgenomen van de Gemeente Arnhem. Meteen daarop heeft het Waterschap groot onderhoud aan de beek gepleegd. Onderdeel daarvan was het herstel van de oeverbescherming. Aan de oevers van de beek en die van de Grote Vijver zijn toen zgn. Enkamatten gelegd. Zie bijgaande foto uit 1999. Was dit een nieuw product? Op zoek naar informatie kwamen wij in contact met Wim Domernik, destijds projectleider van leverancier Akzo (nu Colbond bv, een dochter van Acordis).

Wim Domernik nu gepensioneerd vertelt dat de Enkamatten al geleverd worden sinds 1977. De oudste toepassingen liggen er al meer dan 25 jaar terwijl de daarvoor gebruikte houten beschoeiing elke 10 jaar vervangen moest worden. Sommigen vinden het jammer dat er kunststof wordt gebruikt in plaats van een natuurlijk materiaal. De matten zijn van nylon gevuld met steentjes en bijeengehouden door bitumen, asphalt dus. Maar de oevers liggen er nu esthetisch mooier bij: het gras groeit door de mat heen. De erosie van de oevers door mensen, honden, eenden en stromend water, is gestopt. Mooier en goedkoper in het onderhoud. Vergelijk het effect maar eens met de oevers van de Karpervijver en de Fontijnvijver waar nog hout is gebruikt. Domernik wijst erop dat er wel zwakke plekken zijn: waar kwelwater over de oever loopt (de spreng in de bocht van de Parkweg tussen Grote Vijver en Spiegelvijver) en waar te weinig zonlicht komt (links van de Boerderij onder de beuk aan de Grote Vijver) groeit te weinig gras waardoor je zwarte mat ziet.

Op pg.7 leest u de ervaring van parkbeheerder Jeroen Glissenaar met deze oeverbescherming.

Typisch parkrund op Sonsbeekweide

De Sonsbeekweide wordt zomers begraasd door een aantal bijzondere koeien die behoren tot de zeldzame huisdierrassen, zoals de Blaarkop en de Witrik. De meest opvallende koe die in de wei van park Sonsbeek rondloopt is toch wel de Lakenvelder. Dit Oudhollands runderras is herkenbaar aan de karakteristieke witte band, het zgn. 'laken', over het midden van het lichaam. Voor de rest is het beest volledige zwart of rood.

Parkrund

De eerste beschrijving van dit bijzondere rund dateert van 1796. In deze tijd waren de runderen voornamelijk in het bezit van de adel. Daarom werden ze ook wel kasteel- of parkrund genoemd. Al zolang de Lakenvelder bestaat, is er tussen Duitsers en Nederlanders een discussie gaande over het ras. De Duitsers menen dat de oorsprong van dit opmerkelijk getekende dier in hun land ligt. Terwijl de Nederlanders er van overtuigd zijn dat dit rund van Hollandse oorsprong is. Feit is dat in veel landen Nederland als land van herkomst wordt genoemd.

Nieuwsgierig

Lakenvelders zijn fijn gebouwd en wat kleiner van stuk dan andere rassen. Ze hebben een sprekende kop. Lakenvelders zijn rustige dieren met een vriendelijk karakter. Ze zijn zoals de meeste koeien erg nieuwsgierig en raken niet snel in paniek.



Het zijn selectieve grazers, wat een gevarieerde begroeiing oplevert met veel bloemen voor vlinders en andere insecten. Vanoudsher werd de Lakenvelder zowel voor melk- als voor vleesproductie gehouden. Hun melkproductie is echter niet zo hoog en de Rundveeverordening van 1950 bepaalde dat er slechts stieren van erkende rassen werden goedgekeurd voor de fokkerij. De Lakenvelder zat daar niet bij. In 1976 waren er dan ook nog maar 500 Lakenvelders in Nederland over, waarvan slechts een honderdtal met de juiste tekening. Na deze inventarisatie werd de Fokkersclub voor Lakenvelders (FCL) opgericht. Daarmee werd het ras van de ondergang gered. Momenteel is er weer een stamboek dat ruim 1000 dieren telt.

CNME

De tien Lakenvelders die in park Sonsbeek grazen zijn eigendom van het Centrum voor Natuur en Milieu Educatie (CNME). Het zijn alleen maar vrouwtjes-dieren. In het kader van een fokprogramma worden ze kunstmatig geïnsemineerd. Van de kalfjes behoudt het CNME de vrouwtjes. De mannetjes worden na ongeveer 8 maanden verkocht. In de wintermaanden staan de Lakenvelders op stal bij kinderboerderij Presikhaaf en in mei komen ze weer naar de wei in park Sonsbeek.

Jos Diender

Merkwaardige Bomen: de Kaukasische vleugelnoot

Vanuit de Zypendaalseweg loopt u naar de Hangbrug in Sonsbeek. Aan de overkant van de beek staat links een bijzondere groep bomen: de Kaukasische vleugelnoot (*Pterocarya fraxinifolia*). Dat de Vleugelnoot zich kan vermeerderen uit wortelopslag bewijst deze boomgroep. De natte omstandigheden zijn een perfecte kiembodem voor het wortelbroed. De boom staat daar al bijna 200 jaar. Het is niet duidelijk wat de eerst aangeplante boom is geweest. Misschien heeft die al het veld geruimd.

Ruim een eeuw geleden, toen Sonsbeek nog maar pas eigendom van de Gemeente Arnhem was, hield men de Vleugelnoot in toom door snoei. De boom was toen eenstammig en had een omvang die vergelijkbaar was met de boomgroep nu. Ook toen ging de Hangbrug min of meer schuil achter de Kaukasische vleugelnoot. Dit bracht een bepaalde spanning met zich mee. Dat is ook opzet in rond 1800 in vroege Engelse Landschapsstijl aangelegde landgoederen. De wandelaar moet steeds het gevoel hebben dat er van alles te ontdekken valt. Het verborgene vraagt erom gezien te worden. De Hangbrug, de Grote Waterval en de Tuinmanswoning (het Theehuis) doemen achter de boomgroep op als men een bepaald punt gepasseerd is. Nergens in het Sonsbeekpark kun je de spanning van ontdekkingen doen zo goed

beleven als bij de Kaukasische vleugelnoot. Het oorspronkelijke groeigebied van de Kaukasische vleugelnoot strekt zich uit van de Kaukasus tot in het noorden van Iran. De boom wordt maximaal 30 meter hoog en heeft een ronde brede kroon. De bladeren zijn opgebouwd uit 11 tot 21 blaadjes. In juli ontwikkelen zich uit de tot 50 cm lange katjes gevleugelde nootjes. Rond 1790 kwam de boom naar Europa, 20 jaar later is hij ook in Sonsbeek aangeplant. Scheuten uit wortels (wortelopslag) ontwikkelen zich tot bomen, waardoor vaak niet meer duidelijk is wat de oorspronkelijke boom was.

Bart Lichtenberg

Uit: "In het licht van bomen" 1999.

Noot van de eindredacteur:
In 1999 vierde KMTP Arnhem e.o. het 125-jarig bestaan met het jubileumboek "Wandelingen door de tijd". Hierin is als 2e deel "In het licht van bomen" opgenomen: een geïllustreerde beschrijving van 22 bijzondere bomen in Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Van dit boek zijn nog 100 exemplaren te leveren.



Jaarvergadering Vrienden Historie molens St.Jansbeek

Op woensdag 24 maart 2004 vindt de jaarvergadering van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek plaats. Vanaf 20 uur zijn we te gast in het Watermuseum, Zypendaalseweg 28, in de ondergrondse filmzaal. De leden van Vrienden van Sonsbeek hebben hiervoor een uitnodiging ontvangen. De huishoudelijke agenda betreft: jaaroverzicht, financieel verslag en begroting, bestuurswisseling en rondvraag. Aansluitend op de korte huishoudelijke agendapunten vindt er een presentatie plaats.

Die jaarlijkse presentatie voor de ledenvergadering is een traditie geworden. De afgelopen jaren kwamen aan de orde: plannen Waterschap na overname van de St.Jansbeek (1997), plannen Gemeente Arnhem met restauratie van Sonsbeek (1998), plannen Stichting Sonsbeek 100 Jaar Stadspark (1999), de Sonsbeekmethode van George Borgman + video Ijskelder (2000), plannen Watermuseum + plannen Sonsbeek9 (2001),

Lorentz en Arnhem / 100 jaar Nobelprijs (2002), voorbereiding Sonsbeek10 (2003).

De watermolens

Arnhem is ontstaan aan de St.Jansbeek. De beek vormt het hart van de parken en de belangstelling voor de beek stijgt. Al eeuwenlang heeft de beek watermolens aangedreven. De molens aan de St.Jansbeek vormden het oudste bedrijventerrein van Arnhem. Er stonden al molens voor 1280. De Begijnemolen waarin nu het Nederlands Watermuseum is gevestigd bestaat dit jaar 600 jaar. Onlangs is in de De La Reijstraat een stuk van de beek weer opgegraven. En dat is het einde niet. Een vraag is of de Beek in Rijnboog boven de grond komt of eronder blijft.

Tineke Seebach van het Gelders Archief zal de historie van de 10 watermolens presenteren. Zij gebruikt onder meer het historisch materiaal dat Joop Morsink in de loop der jaren heeft verzameld over de watermolens die aan de St.Jansbeek hebben gestaan.



Joop Morsink en Tineke Seebach overleggen over de presentatie



Trouwen in Sonsbeek

Colofon

Het Infobulletin is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek en van het Bezoekerscentrum Sonsbeek. Het bulletin verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek.
ISSN 1567-1054

Redactie:

Jos Diender
Annelies Verheij-Reijnen

Bijdragen:

Hendrik Broekhuizen
Jeroen Glissenaar
Bart Lichtenberg
Willem Hendrik Tiemens

Eindredactie: Luuk Broer
Vormgeving: Raymond Paulus
Druk: Presikhaaf

Redactie-adres:
Bezoekerscentrum Sonsbeek
Zypendaalseweg 24a,
6814CL Arnhem
email: info@parksonsbeek.nl

Het zomernummer van het Infobulletin verschijnt 21 juni 2004. Uiterste datum inleveren kopij: vrijdag 24 mei 2004. Ook foto's en ander beeldmateriaal zijn welkom.

Het is zaterdag 9 oktober 1971. Voor de Grote Waterval in park Sonsbeek hurkt de 21-jarige Annemarie naast haar kersverse echtgenoot, voor een serie trouwfoto's. En zij zijn niet de enigen dat jaar. Al vele jaren vormt het park, met haar Zwanenbrug, Witte Villa, Grote Waterval, vijvers en fonteinen en de Steile Tuin, een prachtig decor voor de mooiste trouwreportages.



Bezoekerscentrum Sonsbeek wil in de loop van volgend jaar een expositie organiseren met als thema 'Trouwen in Sonsbeek'. Daarvoor is het bezoekerscentrum op zoek naar trouwfoto's die in het park gemaakt zijn.

Heeft u uw trouwreportage in park Sonsbeek of Zijpendaal laten maken en vindt u het leuk om uw mooiste foto ter beschikking te stellen voor deze expositie, geef dan uw naam, adres en telefoonnummer op bij de informatiebalie van het bezoekerscentrum (026-4450660). De foto zal worden ingescand, dus het origineel blijft in uw bezit. Voor alle deelnemers aan de expositie heeft het bezoekerscentrum een leuke verrassing in petto.

Jos Diender

Reden retourzending:

postcode:
Plaats:
Straat:

Het correcte adres is:

6814 CL Arnhem.

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen en het blad 'retour afzender' of deze strook in een enveloppe terug sturen naar Vrienden van Sonsbeek, Zijpendaalsweg 24a.

Retour afzender/adreswijziging

TPG Post
Port betaald